

Лекція. Теоретичні основи логопедії.

Логопедія, як наука її визначення, предмет, завдання.

Логопедія — наука про порушення розвитку мовлення, їхнє подолання й попередження за допомогою спеціального корекційного навчання й виховання. Логопедія є одним з розділів спеціальної педагогіки — дефектології.

Термін логопедія утворена від грецьких слів: logos (слово, мовлення), paideia (виховую, навчаю), що в перекладі позначає «виховання мовлення».

Предметом логопедії як наукової дисципліни є вивчення закономірностей навчання й виховання осіб з порушеннями мовлення й пов'язаними з ними відхиленнями в психічному розвитку. Логопедія підрозділяється на дошкільну, шкільну й логопедію дорослих.

Основні завдання логопедії полягають у наступному:

- 2) вивчення закономірностей спеціального навчання й виховання дітей з порушенням мовного розвитку;
- 3) визначення поширеності й симптоматики порушень мовлення в дітей дошкільного й шкільного віку;
- 4) дослідження структури мовних порушень і вплив мовних розладів на психічний розвиток дитини;
- 5) розробка методів педагогічної діагностики мовних розладів і типології мовних розладів;
- 6) розробка науково обґрунтованих методів усунення й попередження різних форм мовної недостатності;
- 7) організація логопедичної допомоги.

Понятійно-категоріальний апарат логопедії

Обов'язковою умовою виділення і функціонування будь-якої науки є наявність в ній власного понятійно-категоріального апарату.

Важливим в логопедії є розрізнення понять норми і порушень мовлення. Під нормою мови розуміють загальноприйнятні варіанти вживання мови в процесі мовленнєвої діяльності. При нормальній мовній діяльності є збереженими психофізіологічні механізми промови. Порушення мови визначається як відхилення у мові говорить від мовної норми, прийнятої в даній мовному середовищі, обумовлене розладом нормального функціонування психофізіологічних механізмів мовленнєвої діяльності. З точки зору комунікативної теорії розлад мови є порушення вербальної комунікації. Засмученими виявляються взаємини, об'єктивно існуючі між індивідумом і суспільством і проявляються в мовному спілкуванні.

Мовні порушення характеризуються такими особливостями:

1. Не відповідають віку мовця;
2. не є діалектизмами, безграмотністю мовлення та вираженням незнання мови;
3. пов'язані з відхиленнями у функціонуванні психофізіологічних механізмів мовлення;
4. носять стійкий характер, самостійно не зникають, а закріплюються;
5. вимагають певного логопедичного впливу в залежності від їх характеру;
6. часто мають негативний вплив на подальший психічний розвиток дитини.

Така характеристика дозволяє диференціювати мовні порушення від вікових особливостей мови, від її тимчасових порушень у дітей і дорослих, від особливостей мови, обумовлених територіально-діалектними і соціокультурними факторами.

Для позначення порушень мови використовуються також терміни «розлади мови», «дефекти мови», «вади мовлення», «мовна патологія», «мовні відхилення».

Розрізняють поняття «недорозвинення мови» і «порушення мови».

Недорозвинення мови передбачає якісно нижчий рівень сформованості тієї чи іншої мовної функції або мовної системи в цілому.

Порушення промови є розлад, відхилення від норми в процесі функціонування механізмів мовної діяльності. Наприклад, при недорозвиненні граматичної будови мови спостерігається більш низький рівень засвоєння морфологічної системи мови, синтаксичної структури речення. Порушення граматичного ладу мови характеризується його аномальним формуванням, наявністю аграмматизмів.

Існують такі види профілактики порушень мовлення: а) попередження порушень мовлення – первинна профілактика; б) попередження переходу мовленнєвих розладів у хронічні форми – вторинна профілактика; в) соціально-трудова адаптація осіб, що страждають на патології мовлення – третинна профілактика.

Первинна профілактика передбачає здійснення шляхів соціального, педагогічного та психологічного попередження розладів психічних функцій дитини.

Вторинна профілактика. Відомо, що порушення мовлення відображаються на психічному розвитку дитини, формуванні її особистості і поведінки (вторинні розлади). Недорозвинення звукової сторони мовлення, недостатня сформованість фонематичних процесів і вимови звуків заважають своєчасному формуванню передумов спонтанного оволодіння практичними навичками аналізу і синтезу звукового складу слова, спонукають появу труднощів, які виникають у дітей під час оволодіння грамотою.

Третинна профілактика. Багато дефектів мовлення змінюють перспективи життя людини. Деякі розлади мовленнєвої функції впливають не тільки на отримання професії, але й на стійкість енергетичного потенціалу діяльності і збереження її операційного складу, обмежують можливості вибору професії. Професійна орієнтація і навчання осіб, що мають патології мовлення, входить до завдань третинної профілактики порушень мовлення.